

ційного, інформаційного та іншого забезпечення злочинного угруповання.

В. С. ЗЕЛЕНЕЦЬКИЙ, проф. ІПК
Генеральної прокуратури України

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО З ОРГАНАМИ ДІЗНАННЯ У БОРЬБІ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

Проведення попереднього розслідування може здійснюватися за порушеною кримінальною справою та без її порушення, в порядку досудової підготовки матеріалів. В першому випадку мова йде про традиційну форму дізнання та попереднього слідства, в другому — про особливу зпрошену форму дізнання. Не випадково останнє розглядається як один з різновидів особливого провадження в загальній системі кримінального процесу України, яке є протокольним.

Вже в дослідчому кримінальному процесі рішення про порушення кримінальної справи може бути прийняте за наявності приводів та підстав, що передбачені ст. 94 КПК України, як органом дізнання, так і слідчим.

Після прийняття справи до свого провадження слідчий проводить попереднє слідство, а орган дізнання приступає до проведення дізнання. З цього часу визначається початковий момент їх участі в кримінальному процесі.

Відповідно до ст. 104 КПК, в залежності від тяжкості злочину, за яким порушено кримінальну справу, дізнання може здійснюватися у двох формах: 1) дізнання за справами про тяжкі злочини та 2) дізнання про злочини, що не є такими.

Порушивши кримінальну справу за фактом вчинення будь-якого з перелічених злочинів і прийнявши її до свого провадження, орган дізнання направляє копію винесеної ним постанови прокурору для перевірки її законності та залучення до наглядового провадження, а сам приступає до дізнання.

Проведення дізнання здійснюється за загальними правилами попереднього слідства, за винятком, що передбачений ст. ст. 104, 108 КПК України.

Згідно з ч. 2 ст. 108 КПК України по справі про тяжкі злочини дізнання проводиться в строк, що не перебільшує 10 днів з моменту порушення кримінальної справи. За цей строк орган дізнання зобов'язаний виконати всі невідкладні слідчі дії та передати справу через прокурора слідчому, про що вносить спеціальну постанову, яка підлягає затверджен-

ню прокурором. Вказаний 10-денний строк є остаточним і фактичному збільшенню чи продовженню кимось із посадових осіб органів дізнання не підлягає. Вивчення практики дізнання за даною категорією справ показало, що вказаний строк в деяких органах внутрішніх справ все ж порушується. Й хоча такі випадки зустрічаються рідко, але вони також неприпустимі. Найчастіше їх порушення пояснюються браком часу для виконання необхідних для розкриття злочинів слідчих та оперативно-розшукових дій. Але такі доводи протизаконні і непереконливі. За справами про тяжкі злочини 10-денний строк встановлюється не для виконання всіх й будь-яких слідчих, а тим більш оперативно-розшукових дій, а для проведення лише невідкладних слідчих, а не розшукових дій. Невідкладний характер визначається ситуацією, що склалася на момент дізнання. Отже, мова йде про оціночний підхід до визначення, з одного боку, характеру ситуації, що склалася, а з іншого — якісної визначеності тих слідчих дій, які необхідно виконати як невідкладні. Закон не вказує — чи усі невідкладні дії орган дізнання має виконати. Відсутність таких вказівок не дає органам дізнання підстави виконувати не всі, а лише деякі невідкладні дії. Дії, які підлягають виконанню, набувають зазначеного характеру в разі неможливості відкласти їх проведення на інший, більш пізній час. І якщо в період 10 днів потреба у виконанні будь-яких слідчих дій існувала, то всі їх, як невідкладні, повинно провести.

Вивчення практики свідчить, що деякі невідкладні слідчі дії не виконуються лише тому, що органи дізнання витрачали час на проведення інших, в тому числі не слідчих дій, які на той час невідкладними не були і вже тому повинні вважатися надмірними. При здійсненні нагляду прокурором має враховуватися й ця обставина.

Іноді виправдування припущених порушень строків чи невиконання будь-яких невідкладних слідчих дій обґрунтовується складнощами (чи труднощами) встановлення особи, яка вчинила злочин. Встановлювати особу не тільки потрібно, а й важливо. Саме для цього в кінцевому результаті здійснюється весь процес дізнання. В системі можливих дій, що здійснюються з цією метою, проведення невідкладних є першочерговим. Запізнення з їх виконанням приводить до втрати доказової інформації, неможливості встановити особу, що скоїла злочин, а разом з цим і неможливості розкриття злочину в цілому. Невипадково законодавець встановлює особливі правила, що забезпечують розкриття злочину. Відповідно до ч. 3 ст. 104 КПК «якщо по справі про важкий злочин не встановлена особа, що його скоїла, орган дізнання

продовжує виконувати оперативно-розшукові дії й повідомляти слідчого про їх результати».

Такий підхід характеризує ще один з аспектів співвідношення дізнання та попереднього слідства. Зокрема, він міститься і в тому, що одержана на основі проведення невідкладних слідчих дії доказова інформація є незамінною, оскільки не може бути введена до кримінального процесу слідчим повторно.

Особливий аспект співвідношення дізнання та попереднього слідства виникає у зв'язку із вступом до кримінального процесу слідчого. Нормативні підстави його містяться в ч. 4 ст. 104 КПК, згідно з якою «після вступу слідчого в справу орган дізнання зобов'язаний виконувати доручення слідчого на виконання слідчих та розшукових дій». Іноді ця норма трактується вузько. Оскільки в ній йдеться про доручення, то деякі практичні робітники виключають можливість використовувати інші форми його впливу на органи дізнання з метою повного розкриття злочину. У зв'язку із цим належить особливо підкреслити, що з прийняттям слідчим від органу дізнання кримінальної справи до свого провадження, виникає новий аспект їх взаємодії. Якщо до цього взаємодія здійснювалась від органів дізнання до слідчого, то тепер їх взаємовідносини реалізуються за принципом зворотнього зв'язку, коли ініціація діяльності органів дізнання здійснюється від слідчого. При цьому слідчий використовує такі процесуальні форми ініціації професійної діяльності органів дізнання, як доручення, вказівки та вимоги, що адресуються органам дізнання з метою забезпечення спільного рішення всього комплексу кримінально-правових, криміналістичних, процесуальних та кримінологічних завдань. Вказані форми ініціації органів дізнання передбачені законом (ч. 3 ст. 114 КПК) і тому справедливо розглядаються як правові. Кожний із вказаних заходів має свою специфіку, виявлення якої можливе лише в процесі їх самостійної характеристики.

А. Л. ДУДНІКОВ, доц. НЮА
України

КРИМІНАЛІСТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У БОРОТЬБІ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

Розробка питань взаємодії між відповідними органами в процесі розкриття та розслідування злочинів провадиться